

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1 De vier elementen

1 maximumscore 3

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (drie van de volgende):

- Lucht wordt gepersonifieerd door een jongen (Airbender/Avatar) die grote, open, ronde bewegingen maakt, die doen denken aan een tornado of aan wervelwinden.
- Water wordt verbeeld door een figuur die rustige, vloeiende bewegingen maakt, als golven.
- Aarde wordt verbeeld door mannen die ‘aards’ en/of ‘massief’ bewegen: ze stampen (met gebalde vuisten en kromme vingers) en hun bewegingen zijn naar beneden gericht, naar de aarde.
- Vuur wordt verbeeld door figuren die fel en snel bewegen en/of agressief zijn (met een steekvlam-achtige aanval).

per juist antwoord

1

2 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

Water en vuur zijn tegenpolen: een kalm, jong meisje in het blauw tegenover een duistere, gevaarlijke man (in donkere kleding met oranje accent). Het meisje pareert met soepele bewegingen de agressieve aanval van de veel sterker ogende man (en dwingt bij hem ontzag af) en zo wordt verbeeld dat water vuur kan doven.

indien een relevant deel van het antwoord is gegeven

1

3 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- De mens zag de elementen als goden omdat ze onbeheersbaar zijn en angst oproepen, omdat ze de leefwereld van de mens kunnen verwoesten, bijvoorbeeld door aardbevingen, orkanen, bosbranden en/of overstromingen. Daarmee hebben zij een bovenmenselijke dus goddelijke macht over het leven 1
- De mens aanbidt deze goden om hen gunstig te stemmen, zodat rampen uitblijven en/of opdat de elementen in het levensonderhoud voorzien, bijvoorbeeld door voedsel te leveren (aarde en water), voor zuurstof en warmte te zorgen (lucht en vuur) enzovoort 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 1 Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none">– Men geloofde dat ziekte een beproeving of een straf van God was die de mens moest ondergaan. Een chirurgische ingreep zou daarom tegen Gods bedoeling ingaan.– De mens is het evenbeeld van God en daar mocht niet chirurgisch in worden ingegrepen.	
5	maximumscore 1 Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Voor de Kerk lag het ontstaan van de wereld vast: God heeft alles geschapen en alle antwoorden lagen besloten in de schepping. Elk onderzoek naar een andere waarheid dan die van de geaccepteerde autoriteiten (de bijbel en de kerkvaders) was bedreigend omdat het de basis voor het geloof ondermijnde en het gezag van de Kerk zou kunnen aantasten.	
6	maximumscore 3 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben: <ul style="list-style-type: none">• William is flegmatisch; dat is af te leiden uit zijn rustige, bedachtzame houding, waarbij hij mogelijke emoties onder controle houdt en redelijk blijft• Jorge is choleric; hij heeft een opvliegend karakter, wordt boos en/of reageert vooral emotioneel• Het conflict wordt versterkt door (één van de volgende):<ul style="list-style-type: none">– door de (parallel)montage, waarbij shots van de ruziënde monniken worden afgewisseld met shots van monniken die toekijken (en van de een naar de ander kijken)– door de montage en de regie: als William spreekt komen de monniken nieuwsgierig omhoog, als Jorge spreekt zakken de hoofden weer weg. Dat versterkt de tegenstelling tussen de twee.	1 1 1
7	maximumscore 2 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben: <ul style="list-style-type: none">• De middeleeuwse scholasticus bestudeerde (niet de natuur maar) alles wat geschreven stond (in de bijbel, in de klassieke filosofie) en trok door middel van logica conclusies die de almacht van God en/of de ideologie van het christendom bevestigden. Het was dus onderzoek dat uitging van de autoriteit van de teksten en al redenerend kwam men tot een conclusie die eigenlijk al vastlag• De wetenschapper van de renaissance herstelde de Griekse klassieken in ere door ze te bestuderen, erop voort te bouwen en door eigen onderzoek zelf tot conclusies te komen en/of in de renaissance werd de natuur zelf onderwerp van observatie en studie, dus zonder de bijbel als uitgangspunt te nemen	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none">De scholasticus William redeneert logisch: nergens staat geschreven dat lachen verboden is. Lachen is eigen aan de mens en het verlicht de geest / biedt ontspanning / is gezond en/of kan als wapen dienen om ongelovigen belachelijk te maken: er is geen conflict met de bijbel	1
	<ul style="list-style-type: none">Jorges reactie komt voort uit een mystiek-religieuze visie, met de bijbel als richtlijn: lachen is godslastering, want wie lacht verliest controle en dat is zondig en/of wie lacht vergeet zijn angst en zonder angst (voor de duivel) is er geen behoefte meer aan God en zou het geloof verloren gaan	1
9	maximumscore 2	
	De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
	<ul style="list-style-type: none">William heeft via logisch redeneren het raadsel opgelost en wijst Jorge (die letterlijk zegt: 'Jij hebt gewonnen'), die de bladzijden met dodelijk gif impregneerde, als de schuldige aan. Dit is een wetenschappelijk overtuigende verklaring van oorzaak en gevolg	1
	<ul style="list-style-type: none">Maar je kunt de sterfgevallen ook zien als een straf van God voor hen, die de verleiding niet konden weerstaan om dit verboden boek te lezen. Jorges 'blinde geloof' dreef hem tot het 'beveiligen' van de godslasterlijke informatie	1
10	maximumscore 1	
	Het antwoord moeten de volgende strekking hebben (één van de volgende):	
	<ul style="list-style-type: none">De verboden boeken uit de geheime bibliotheek vertegenwoordigen de heidense wetenschap (het zijn boeken van de klassieke filosofen); zij verbranden zoals ook ketters op de brandstapel en zondaars in de hel (en vagevuur) zullen branden.Vuur is het element van de hel: de ultieme straf, waarin zondaars hevig lijden en tot as verkolen. Vlammen leggen alles in de as, dus zij bewerkstelligen de absolute vernietiging, hier van de 'ketterse' boeken van de Griekse filosofen, die de christelijke God nog niet kenden.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 2 Water

11 maximumscore 2

De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- De fonteynen voorzagen in drinkwater (en waswater) voor de bevolking: goed drinkwater is van levensbelang voor een gezonde en tevreden bevolking. Wie goede watervoorzieningen treft, geldt als een goed bestuurder 1
- Fonteynen verlevendigen tevens het stadsbeeld. Een paus die 'zijn' stad verfraait met fonteynen vergroot zijn prestige als machthebber (als degene die het water levert) 1

12 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De symboliek van de vier rivieren sluit aan bij de ambitie van de Kerk die het katholieke geloof over de hele wereld wil verspreiden (over alle continenten).

13 maximumscore 3

drie van de volgende:

- (compositie/vorm) Het beeld is dynamisch omdat de lichamen gedraaid zijn en/of de ledematen verschillende richtingen hebben.
- (schaal/formaat) De riviergoden zijn (in vergelijking met de paarden) letterlijk reusachtig.
- (vormen) De gezwollen spierbundels van de figuren bieden een indrukwekkend vertoon van kracht.
- (compositie/licht) De compositie van de gehele voorstelling zorgt voor veel licht-donkercontrasten die bijdragen aan de dynamiek van het geheel.
- (ruimte/illusie) De grot/rots wordt doorsneden met openingen: de zware obelisk lijkt te zweven (de draagconstructie blijft verborgen).

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
14	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: De positie van de Katholieke Kerk werd sinds de zestiende eeuw ondergraven door de Reformatie. Het antwoord hierop was de contrareformatie: de Kerk wilde zich zuiveren van alle uitwassen (die door de hervormers bekritiseerd werden) en de gelovigen moesten overtuigd worden dat de Katholieke Kerk de enige ware was. Opdrachten voor indrukwekkende kunstwerken en monumenten zijn een publieke demonstratie en bevestiging van dit streven.</p>	
	indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
15	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunstenaars hadden in de zeventiende eeuw (al naar gelang de omvang van hun opdrachten) geschoolde assistenten in dienst die werkten volgens het ontwerp van hun meester • Het modello stond hoger aangeschreven dan de uitvoering omdat het gezien werd als het meest creatieve en originele moment in het ontstaan van een beeldhouwwerk (artes liberales versus artes mechanicae) 	1
16	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – (eenvoud) De show is voor iedereen te begrijpen: de muziek is een meeslepende ‘evergreen’ en/of de regie van de waterstralen sluit naadloos aan op de muziek. – (amusement) De nadruk ligt op het vermaak of het doel is amusement: er is een (openbare) ‘dans’ of (gratis) ‘voorstelling’ met muziek te zien. – (verleiding) Er is sprake van een grootse verleidelijke presentatie: verlichte fontein en geven een spookjesachtige sfeer en/of er is een spectaculaire choreografie van waterstralen te zien (die aansluit op de muziek). 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
17	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (drie van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – De waterstralen bewegen in hetzelfde tempo als de muziek. – De lengte van de waterstralen ‘rekt mee’ met de klanken/noten. – De waterstralen stijgen en dalen met de melodie mee, of: in de eerste zinnen gaat de melodie steeds hoger en de waterstralen ook en wanneer de melodie laag blijft, blijven ook de waterstralen relatief laag. – Bij het inzetten van een nieuwe zin in de melodie gaan er nieuwe waterstralen omhoog. <p>indien drie antwoorden juist 2</p> <p>indien twee antwoorden juist 1</p> <p>indien minder dan twee antwoorden juist 0</p>	
18	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Argument voor: 1 Door de Bellagiofontein word je voor enkele minuten meegezogen in een wereld die je losmaakt van de harde werkelijkheid en/of van grote levensvragen. • Argument tegen: 1 De Bellagiofontein pretendeert niet meer te zijn dan het is: een moment van onschuldig vermaak. 	
19	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben:</p> <p>De persoon komt uit een wereld van duisternis waar het beeld kleurloos is en/of onscherp of met weinig licht-donkercontrasten. Met het passeren van de ‘wand’ van water komt hij in een wereld van licht, kleur en duidelijke vormen en/of sterke licht-donkercontrasten (en keert daarna terug naar de duisternis).</p> <p>indien een relevant deel van het antwoord is gegeven 1</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 2 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben: <ul style="list-style-type: none">• De Afrikaanse dichter gaat uit van het idee dat de (geest van de) dode voortleeft in de natuur en voelbaar (hoorbaar, zichtbaar) is in de fluistering of stilte van bomen en water. Viola verbeeldt dat door figuren vanuit 'de schaduw' te laten verschijnen, door het stromende water naar ons toe (ze kijken ons even aan en keren dan terug)• Spirituele betekenis (één van de volgende):<ul style="list-style-type: none">– Water kan hier gezien worden als onderdeel van een ritueel: reinigend of louterend of vernieuwend.– Water kan hier worden opgevat als metafoor voor de scheiding tussen en/of tevens de verbinding van leven en dood.	1 1
21	maximumscore 1 Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none">– Een kerk is (anders dan een museum of galerie) van oudsher een plek waar de rituelen rond leven en dood plaatsvinden: dopen en uitgeleiden en is daarmee een geschikte locatie voor het thema van Viola.– Op een altaar kunnen rituele handelingen plaatsvinden om te eren of te gedenken (een altaar is een offerplaats) en daarmee een verbinding te maken met de doden: de altaren vormen in dit werk poorten voor de doorgang van de doden naar onze wereld en weer terug in het hiernamaals.	
22	maximumscore 3 drie van de volgende: <ul style="list-style-type: none">– Veel mensen gaan naar zo'n tentoonstelling omdat ze geïnteresseerd zijn en op de hoogte willen blijven van ontwikkelingen in de kunst (je kunt veel bijzondere werken zien en verbanden bestuderen).– Een bezoek aan een (bijzondere) tentoonstelling geeft de bezoeker de status van cultuurkenner/liefhebber.– De tijdelijkheid van de tentoonstelling maakt het exclusief dus aantrekkelijk: men wil het niet gemist hebben.– De locatie/stad kan een toeristische meerwaarde hebben (Venetië is bijvoorbeeld toch al de moeite waard om te bezoeken).	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 3 Aarde

23 maximumscore 2

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

- Groepen gelijkgestemde kunstenaars uit verschillende disciplines (jonge, 'moderne' choreografen, componisten, avantgardistische beeldend kunstenaars) gingen samenwerken om een gezamenlijk multidisciplinair programma van vernieuwingen te brengen 1
- Daardoor ontstond er een gezamenlijk artistiek concept, waarbij dans, decor/kostuums en muziek niet alleen een eenheid vormden maar elkaar ook versterkten 1

24 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De dansers bewegen in cirkels, zoals in rituele dansen meestal gebeurt.
- De dansers zijn naar de grond gericht en/of laten zich op de grond vallen, naar de aarde die vruchtbaar moet worden.
- Het stampen is een oerbeweging die verwijst naar het primitieve van de stam.
- Er worden hoofden en gebalde vuisten krachtig omhoog gericht, om de goden aan te roepen.

per juist antwoord 1

25 maximumscore 3

drie van de volgende kenmerken:

- Het ritme heeft onverwachte accenten.
- Strijkers en blazers spelen eerder ritmisch dan melodisch of spelen ritmische figuren in plaats van lange melodische lijnen (de functie van de melodie-instrumenten is veranderd).
- Het slagwerk is uitgebreid met veel extra instrumenten en speelt een overheersende rol.
- Er zijn dissonante samenklanken.

per juist kenmerk 1

Opmerking

Wanneer atonaal als antwoord is gegeven, geen scorepunten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
26	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het publiek verwachtte elegantie en/of erotiek en/of sierlijke gebaren/bewegingen in plaats van ‘primitief’ gestamp en/of verwachtte vloeiende melodieën en geen ‘barbaarse’ muziek (met dansers in onflatteuze kostuums) • De makers wilden iets authentieks/wezenlijks uitdrukken en niet behagen; zij maakten een ‘primitief’ en expressionistisch ballet (en wilden als avantgarde-kunstenaars de burger shockeren) 	<p>1</p> <p>1</p>
27	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kostuums zijn bij Bausch lichte (huidkleurige, eenvoudige) jurkjes die zijn gemaakt om vuil te worden van zweet en aarde en/of die het lichaam nauwelijks verhullen: dat geeft de voorstelling een meer fysiek/natuurlijk karakter dat het lenteoffer zo puur mogelijk verbeeldt • (vloer/decor) Bausch gebruikt de aarde letterlijk door de dansers op een laag zand/aarde/turfmolm te laten bewegen. Dit letterlijke dansen op aarde (die weer vruchtbaar moet worden) sluit aan bij het rituele offer om de natuur weer te laten bloeien 	<p>1</p> <p>1</p>
28	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Nagenoeg alle bewegingen in dit fragment zijn cirkelend: dansers draaien om hun eigen as en rollen over de aarden wal, die eveneens een cirkelvorm heeft.</p>	
29	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De dansers oefenen kracht uit: ze ploegen, maaien, hakken, waardoor de aarden wal gaandeweg afkalft door hun bewegingen • De aarde biedt weerstand en ‘hindert’ de dansers in hun bewegingen en put hen uit (en besmeurt hen) 	<p>1</p> <p>1</p>
30	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Men kon zich vereenzelvigen met het geploeter van de dansers die zich lijken te willen bevrijden uit een ingeperkte ruimte. De Hongaren hebben als inwoners van een voormalig Oostblokland lang in onderdrukking en/of gevangenschap geleefd en herkenden hun geschiedenis in een strijd als deze.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
31	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De dans is 'abstract': er is geen verhaal, er zijn alleen bewegingen / vormen / patronen. - Er is een duidelijk herkenbare structuur van cirkelende bewegingen: daardoor ontstaat (in combinatie met de ronde wal waarbinnen de dansers bewegen) een geometrisch patroon. - Er is sprake van voortdurende herhaling van eenvoudige bewegingen (basiselementen) en/of er is relatief weinig ontwikkeling in de bewegingen (traag veranderende motieven en verschuivende patronen) en/of de transities naar nieuwe bewegingen gaan heel geleidelijk en/of er is een geleidelijke opbouw in tempo en dynamiek van de bewegingen. 	
	per juist antwoord	1
32	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Deze muziek bestaat uit herhalende patronen met een hypnotische werking, die de luisteraar niet meeneemt in een emotioneel 'verhaal', maar die door de geringe en geleidelijke verandering van de patronen, de tijd(beleving) als het ware stilzet, als in een soort trance of meditatie. De luisteraar (kan niet langer analytisch luisteren maar) moet zich laten meevoeren, de muziek ondergaan.</p>	
	indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
33	<p>maximumscore 2</p> <p>De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de jaren zestig-zeventig ontstond een tegencultuur (underground) van jongeren die op zoek gingen naar oosterse filosofieën en mystiek, naar psychedelische ervaringen, naar fysieke bevrijding en onthechting van de industriële maatschappij • Dit wordt opgeroepen door de muziek van Glass, die invloeden van Indiase/Aziatische muziek combineert met elektronische / psychoakoestische effecten en/of optredens van Glass (en zijn ensemble) leidden tot een collectieve ervaring van kunstenaar(s) en publiek, als bij een happening (een nieuw verschijnsel in de kunst van die tijd) 	1

Bronvermeldingen (voor zover deze niet elders in het examen zijn aangegeven)

tekst 9	naar Orlando Figes, <i>Natasja's dans</i> , Utrecht 2003
tekst 10	Sjeng Scheijen, Sergej Diaghilev, een leven voor de kunst, Amsterdam 2009
tekst 12	naar Batchelor, <i>Minimalisme</i> , Londen 1997
tekst 13	naar Bärenreiter, <i>Musik der Geschichte und Gegenwart</i> , 1949
tekst 14	vrij naar Henk Oosterling